

Nummer Toegang: 1100

Collectie transcripties en bewerkingen  
van met name Bossche Protocollen  
gemaakt door dhr. S. Ketelaars

## Inhoudsopgave

|                                                                       |   |
|-----------------------------------------------------------------------|---|
| 1 Schepenbank van 's-Hertogenbosch.....                               | 6 |
| 1.1 Bosche Protocollen.....                                           | 6 |
| 1.2 "Vonnisboek", Protocol van proces en -verbaal van uitwinning..... | 6 |
| 2 Stadsbestuur van 's-Hertogenbosch.....                              | 6 |
| 2.1 Stadsrekeningen.....                                              | 6 |
| 2.2 Costumen van 1607.....                                            | 7 |

## Inleiding

### Achtergrond

De afgelopen decennia heeft dhr. Ketelaars in zijn vrije tijd thuis bewerkingen gemaakt van verschillende Middeleeuwse archiefstukken. Het gaat dan met name om de oudste Bossche Protocollen, de zogenaamde 'rapsodia' over de periode 1367-1406. Door de slechte staat van de oudste protocollen en het zeer lastige handschrift zijn deze documenten voor veel onderzoekers te lastig te raadplegen.

De bewerkingen van dhr. Ketelaars kunnen uitkomst bieden. Hij heeft zeer nauwkeurig de protocollen getranscribeerd en vertaald vanuit het Latijn naar het Nederlands. Uiteraard voor zover de tekst overgebleven is en voor hem te 'ontcijferen' was. Dhr. Ketelaars heeft bij zijn transcripties veel aantekeningen gemaakt die hij meestal in voetnoten bij de tekst heeft opgenomen. Er is niet voor gekozen deze aantekeningen te verwijderen. De lezer moet zich echter wel realiseren dat dit "werkaantekeningen" zijn. Veelal zijn het verwijzingen naar andere vindplaatsen, maar het kan ook zijn dat het slechts om een vermoeden gaat of een overweging.

Tot circa 2021 was een deel van deze bewerkingen in papieren vorm te raadplegen in de studiezaal van het Stadsarchief.

Vanaf heden zijn de bewerkingen digitaal en in de meest recente versie op de website van Erfgoed te raadplegen en downloaden.

### Gebruik

Voor de helderheid zijn de inventarisnummers van de originele documenten aangehouden in deze inventaris. Dat betekent dat de bewerkingen van inventarisnummer 1175 uit het archief van de Schepenbank (het oudst bewaard gebleven Bosch Protocol) ook hier onder inventarisnummer 1175 te raadplegen zijn.

Vanuit deze collectie is bij ieder inventarisnummer een relatie (lees: link) gelegd met het originele inventarisnummer. Indien van originele inventarisnummers scans beschikbaar zijn kunnen ze op deze manier bij het oorspronkelijke inventarisnummer direct geraadpleegd worden.

Dhr. Ketelaars heeft de bewerkingen van de oudste protocollen per jaar gemaakt. Dat is zo gedaan omdat met name de oudste protocollen een 'samenraapsel' zijn. Bladen in die protocollen waren soms op willekeurige plaatsen ingebonden. In de transcripties heeft dhr. Ketelaars die bladen bijeen geplaatst, in een volgorde die ze naar zijn mening moeten hebben. Dit betekent dat er niet 1 bestand per protocol is gemaakt waarin het protocol vanaf folio 1 tot en met het einde bewerkt wordt. Er zijn per protocol meerdere bestanden/bewerkingen beschikbaar: per jaar. In de bestandsnaam is te zien op welke folia en welk jaar de inhoud betrekking heeft. Bijvoorbeeld: 1175 046+107+108 1388: dit betekent dat dit bestand de bewerkingen bevat van de folia 46, 107 en 108 met akten uit het jaar 1388.

### Uitleg bij de transcripties

#### Nummering van de contracten.

Per bladzijde zijn de contracten genummerd volgens hun volgorde op die bladzijde.

Soms staat een contract in twee of meer fragmenten genoteerd. Die fragmenten kunnen direct op elkaar volgen. Ze kunnen echter ook los van elkaar staan en door één of meer andere contracten van elkaar zijn gescheiden. In zo'n geval kreeg elk fragment een nummer, alsof het een afzonderlijk contract betrof. In de transcriptie is dan in het fragment genoteerd, waar het moet worden ingevoegd.

#### Bijzondere tekens en afkortingen in de transcripties.

Tekst tussen ## is boven (of soms onder) de regel ingevoegd.

! (in superscript:!).

Een woord dat er, ook na controle, blijkt te staan (maar niet verwacht wordt). Of een voortzetting van de tekst, waarbij een deel van

de "standaardtekst" ontbreekt. Of een uitgang, die niet zou kloppen.

Bijvoorbeeld: ... obligationem deponere ex! censu domini ducis ...

Verwachte tekst: ... obligationem deponere ex[cepto] censu domini ducis ...

? (in superscript:?).

Onzekere lezing. Of een aanvulling met een of meer woorden, die waarschijnlijk is, maar niet zeker is.

Een ? bij een letter of meer letters tussen rechte haken in een woord, bijvoorbeeld heredit[t?]as, betekent dat die letter wel in het woord opgenomen is of lijkt te zijn, maar daar niet past (onzekere lezing).

(dg: ). Doorgehaalde tekst.

In Romeinse cijfers betekent de “J”: ½. Bijvoorbeeld XXIIJ = 22½.

De letters “i” en “j” zijn naast elkaar gebruikt.

b erfcijns: erfcijns die bij het opstellen van het contract al bestaat

b erfpacht: erfpacht die bij het opstellen van het contract al bestaat

n erfcijns: erfcijns die bij het opstellen van het contract wordt gevestigd

n erfpacht: erfpacht die bij het opstellen van het contract wordt gevestigd

n erfcijns: kan ook zijn: een (nieuwe) opdeling van een b erfcijns

n erfpacht: kan ook zijn: een (nieuwe) opdeling van een b erfpacht

lijfpacht: lijfrente in natura

### **Afkortingen in de “vertalingen”.**

bv, broer(s) van.

bvw, broer(s) van wijlen.

dv, dochter(s) van.

dvw, dochter(s) van wijlen.

erfg vw, erfgenamen van wijlen.

ev, echtgenote van (soms: echtgenoot van).

evw, echtgenote van wijlen (soms: echtgenoot van wijlen).

gnd, genaamd.

hr, heer.

jkr, jonker.

jkvr, jonkvrouw.

kv, kinderen van.

kvw, kinderen van wijlen.

mbt, met betrekking tot.

mr, meester.

ndv, natuurlijke dochter(s) van.

ndvw, natuurlijke dochter(s) van wijlen.

nzv, natuurlijke zoon (of: zonen) van.

nzvw, natuurlijke zoon van wijlen.

sv, zuster(s) van

svw, zuster(s) van wijlen

szv, schoonzoon (of: schoonzonen) van.

szvw, schoonzoon (of: schoonzonen) van wijlen.

tbv, ten behoeve van.

vv, vader van.

vvw, van wijlen.

zv, zoon (of: zonen) van.

zvw, zoon (of: zonen) van wijlen.

wv, weduwe van (soms: weduwnaar van).

NB.

Het is vaak niet duidelijk of een “beroepsaanduiding” daadwerkelijk een beroep is of een naam. Het gebruik hierbij van kleine letters of hoofdletters in de vertalingen is vaak niet consistent!

Den Bosch versus 's Hertogenbosch.

In de transcripties komt zowel de naam Buscum voor als Buscumducis, echter toch vaker Buscum. Steeds is in de vertaling de naam Den Bosch gebruikt.

Toponiemen in de stad Den Bosch.

Hierbij is, verborgen in de vertaling, een index opgenomen, bijvoorbeeld:  
"stad den Bosch:Hinthamerstraat:BP 1183 f 226v 08".

### **Het geld.**

Geldbedragen kunnen staan in aantallen van een bepaalde munt.

Let erop dat de term licht schild niet (meer) een bepaalde munt aanduidt, maar een 'hoeveelheidswoord' is; het lichte schild staat voor 12 plakken.

Geldbedragen kunnen ook staan in een systeem van ponden, schellingen en penningen. Van oorsprong was hierin de penning de gangbare munt en waren pond en schelling 'hoeveelheidswoorden'. Een schelling is 12 penning. Een pond is 20 schelling ofwel 240 penning.

In hoofdzaak worden in het Bosch' Protocol drie pond-schelling-penning-systemen gebruikt, die elk een andere basis hebben.

1. Het pond monete veteris: het pond oud geld.

De basis hiervan is de oude groot van de koning van Frankrijk, die voor 16 penningen werd gerekend. Hier is de penning niet meer een gangbare munt, maar het 1/16 deel van de oude groot.

2. Het pond monete: het pond geld.

Staat in een contract het woord monete, zonder dat in datzelfde contract was uitgelegd welke geldsoort daarmee wordt bedoeld, dan is sprake van: geld dat gemeenlijk in de beurs gaat. Dit is gebleken door de tekst van een contract te vergelijken met de tekst van de uitgeschreven schepenbrief, als die bewaard gebleven is.

Met deze uitdrukking wordt, op het eind van de veertiende eeuw in Den Bosch, waarschijnlijk bedoeld: plakken met de waarde zoals ze die op een bepaald moment hadden. Er kon dan gegeven zijn hoeveel plakken er in een pond gingen.

3. Het pond geld waarmee bier en brood worden gekocht. In het Bosch' Protocol van voor 1407 werd geen aanwijzing gevonden welke munt de basis van dit systeem is.

In het Bosch' Protocol staat een enkele keer genoteerd, welke verhoudingen van waarde twee van deze drie systemen onderling hadden (kennelijk op een bepaald moment).

Daarnaast kwamen nog andere systemen voor. Zoals geld, waarmee de stad Den Bosch cijnzen ontvangt of betaalt. In de zes oudste overgeleverde Bossche stadsrekeningen staat dat de basis van dat systeem het oude schild was.

**Citeerinstructie: NL-HtSA Archiefnummer 1100 Collectie transcripties en bewerkingen van met name Bossche Protocollen gemaakt door dhr. S. Ketelaars, inv.nr....**

## 1 Schepenbank van 's-Hertogenbosch

### 1.1 Bosche Protocollen

|             |                                                                                                                                                       |                       |
|-------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------|
| <b>1175</b> | Transcripties en regesten van Bosch' Protocol invnr. 1175 per jaar geordend<br><br>Zie de bestandsnaam voor details over desbetreffende folia en jaar | 18 digitale bestanden |
| <b>1176</b> | Transcripties en regesten van Bosch' Protocol invnr. 1176 per jaar geordend<br><br>Zie de bestandsnaam voor details over desbetreffende folia en jaar | 17 digitale bestanden |
| <b>1177</b> | Transcripties en regesten van Bosch' Protocol invnr. 1177 per jaar geordend<br><br>Zie de bestandsnaam voor details over desbetreffende folia en jaar | 15 digitale bestanden |
| <b>1178</b> | Transcripties en regesten van Bosch' Protocol invnr. 1178 per jaar geordend<br><br>Zie de bestandsnaam voor details over desbetreffende folia en jaar | 18 digitale bestanden |
| <b>1179</b> | Transcripties en regesten van Bosch' Protocol invnr. 1179 per jaar geordend<br><br>Zie de bestandsnaam voor details over desbetreffende folia en jaar | 22 digitale bestanden |
| <b>1180</b> | Transcripties en regesten van Bosch' Protocol invnr. 1180 per jaar geordend<br><br>Zie de bestandsnaam voor details over desbetreffende folia en jaar | 17 digitale bestanden |
| <b>1181</b> | Transcripties en regesten van Bosch' Protocol invnr. 1181 per jaar geordend<br><br>Zie de bestandsnaam voor details over desbetreffende folia en jaar | 18 digitale bestanden |
| <b>1182</b> | Transcripties en regesten van Bosch' Protocol invnr. 1182 per jaar geordend<br><br>Zie de bestandsnaam voor details over desbetreffende folia en jaar | 21 digitale bestanden |
| <b>1183</b> | Transcripties en regesten van Bosch' Protocol invnr. 1183 per jaar geordend<br><br>Zie de bestandsnaam voor details over desbetreffende folia en jaar | 16 digitale bestanden |
| <b>1184</b> | Transcripties en regesten van Bosch' Protocol invnr. 1184 per jaar geordend<br><br>Zie de bestandsnaam voor details over desbetreffende folia en jaar | 16 digitale bestanden |

### 1.2 "Vonnisboek", Protocol van proces en -verbaal van uitwinning

|             |                                                                                                                                           |                      |
|-------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------|
| <b>1799</b> | Transcripties en regesten van invnr. 1799, vonnisboek over de periode 1366 - 1419<br><br>Zie de bestandsnamen voor details over de folia. | 6 digitale bestanden |
|-------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------|

## 2 Stadsbestuur van 's-Hertogenbosch

### 2.1 Stadsrekeningen

|             |                                                                                                               |                    |
|-------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------|
| <b>1348</b> | Transcripties en regesten van invnr. 1348 van de stadsrekening over de periode 30 maart - 1 oktober 1399      | 1 digitaal bestand |
| <b>1349</b> | Transcripties en regesten van invnr. 1349 van de stadsrekening over de periode 1 oktober 1399 - 18 april 1400 | 1 digitaal bestand |

|             |                                                                                                                |                    |
|-------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------|
| <b>1350</b> | Transcripties en regesten van invnr. 1350 van de stadsrekening over de periode 18 april - 1 oktober 1400       | 1 digitaal bestand |
| <b>1351</b> | Transcripties en regesten van invnr. 1351 van de stadsrekening over de periode 1 oktober 1400 tot 3 april 1401 | 1 digitaal bestand |
| <b>1352</b> | Transcripties en regesten van invnr. 1352 van de stadsrekening over de periode 26 maart - 1 oktober 1402       | 1 digitaal bestand |
| <b>1353</b> | Transcripties en regesten van invnr. 1353 van de stadsrekening over de periode 11 april - 1 oktober 1406       | 1 digitaal bestand |

## **2.2 Costumen van 1607**

|            |                                                                                                                                                                        |                      |
|------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------|
| <b>120</b> | Transcripties en regesten van invnr. 120, een register met afschriften van de belangrijkste wetgevingen van de stad<br>Zie de bestandsnaam voor details over de inhoud | 3 digitale bestanden |
|------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------|

